

יסוד החיוב בקבלת דיין ועד פסול

על זה והם קבלו עליהם כך את הדין ולא דמי להיכא שאין לו שום תביעה.

ה. תלמוד בבלי מסכת כתובות דף קא עמוד ב

אתמר: האומר לחבירו חייב אני לך מנה, רבי יוחנן אמר: חייב, ור"ל אמר: פטור. ה"ד? אי דאמר להו אתם עדיי, מ"ט דר"ל דקפטר? אי דלא אמר להו אתם עדיי, מ"ט דרבי יוחנן דקמחייב? לעולם דלא קאמר להו אתם עדיי, והכא במאי עסקינן - דא"ל חייב אני לך מנה בשטר, רבי יוחנן אמר: חייב, אלימא מילתא דשטרא כמאן דאמר להו אתם עדים דמי; ר"ל אמר: פטור, לא אלימא מילתא דשטרא.

ו. מגיד משנה הלכות מכירה פרק יא הלכה טו

זו שיטת המחבר. אבל הרמב"ן והרשב"א ז"ל חלקו עליו ופירשו דרישא לאו במי שבא להתחייב בלא כלום היא. והכי פירשו קס"ד מעיקרא דפליגי במי שמודה שהוא חייב מחמת הלואה או מחמת טענה אחרת. וזהו שהקשה להדיא דאי אמר להו אתם עדיי מ"ט דר"ל דפטר והלא נתברר פ' זה בורר שאינו יכול לחזור ולכפור. ואי דלא אמר להו מאי טעמא דר' יוחנן שהרי יכול לומר משטה אני בך כדאיתא התם. אבל במחייב עצמו בלא כלום לא היו מקשים מ"ט דר"ל ואדרבה היו תמהים על ר' יוחנן היאך מתחייב זה בדברים אפילו באתם עדי בלא קניין ובלא שטר בשום צד והביאו ז"ל ראיות לדין זה שאין אדם מתחייב בדברים אפילו באתם עדי בלא קניין ובלא שטר. ותירצו כגון דאמר חייב אני לך בשטר פירוש שאם כתב לו שטר ולא במודה שהוא חייב מחמת הלואה כדס"ד עד השתא אלא שהוא מתחייב בלא כלום וכותב לו שטר חיוב על מנה ושטר זה כשאר שטרי חוב ופירשו כמאן דא"ל אתם עדי דמי כמאן דהודה שהוא חייב לו כבר ואמר אתם עדיי כן הוא דינו של זה המתחייב בלא כלום בשטר. זו היא שיטתם ושיטת קצת מפרשים ז"ל ולפי שיטה זו אין שום צד שיהיה חייב אלא בשכתב לו שטר ונמצא שהן חלוקין על המחבר בב' חלקים מג' שכתב. ובאמת שאין לשון הגמרא נאות לפירושם ז"ל וכן כתב הרשב"א ז"ל עצמו. ודעת ההלכות נראה כדעת המחבר אף על פי שהרמב"ן ז"ל דחק לפרשה כפי שיטתו:

ז. נימוקי יוסף מסכת בבא בתרא דף ב עמוד א

ואמרו בשם הגאונים ז"ל דהוא [הדין] האומר לחברו אתן לך מאתים זוז וקנו מידו דלא מהניא דקנין דברים הוא והא דאמרין בפרק בתרא דע"ז [דף עב א] דהוא גברא דאמר ליה לחבריה כי מזבנינא לה להאי ארעא לדידך מזבנינא לך במאה אזל זבנא בק"כ ואסיקנא כרבי [אחא בר יעקב] מנהר פקוד דאמר האי זוזי אנסוה כלומר וקנה בתרא משמע דאי זבנה במאה קנה קמא ואמאי קנין דברים בעלמא הוא ותירצו דהוא בדאמר ליה מעכשיו וקנו מידו דלאו קנין דברים הוא

א. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף כג עמוד א

משנה וכו' זה פוסל עדיו של זה, וזה פוסל עדיו של זה, דברי רבי מאיר, וחכמים אומרים: אימתי - בזמן שמביא עליהן ראיה שהן קרובין או פסולין, אבל אם היו כשרין - אינו יכול לפוסלן. גמרא וכו' אמר ריש לקיש: פה קדוש יאמר דבר זה? תני - עדו. - עדו למאי? אלימא לממון - רחמנא פסליה, אי לשבועה - הימוני מהימן כבי תרי! לעולם לממון, לא צריכא דקבליה עליה כבי תרי. - מאי קא משמע לן - דמצי הדר ביה, תנינא: אמר לו נאמן עלי אבא נאמן עלי אביך נאמן עלי שלשה רועי בקר, רבי מאיר אומר: יכול לחזור בו, וחכמים אומרים: אינו יכול לחזור בו. ואמר רב דימי בריה דרב נחמן בריה דרב יוסף: כגון דקבליה עליה בחד. - צריכא, דאי תנא אבא ואביך - בהא קאמרי רבנן דלא מצי הדר ביה - משום דאבא ואביך חזו לעלמא, אבל חד כבי תרי, דלעלמא לא חזי - אימא מודו ליה לרבי מאיר. ואי אשמעינן בהא - בהא קאמר רבי מאיר אבל בההיא - אימא מודו להו לרבנן, צריכא.

ב. רמב"ם הלכות מכירה פרק יא הלכה טו

המחייב עצמו בממון לאחר בלא תנאי כלל, אף על פי שלא היה חייב לו כלום הרי זה חייב, שדבר זה מתנה היא ואינה אסמכתא, כיצד האומר לעדים הוו עלי עדים שאני חייב לפלוני מנה, או שכתב לו בשטר הריני חייב לך מנה אף על פי שאין שם עדים, או שאמר לו בפני עדים הריני חייב לך מנה בשטר, אף על פי שלא אמר אתם עדי, הואיל ואמר בשטר הרי זה כמי שאמר הוו עלי עדים וחייב לשלם, אף על פי ששניהם מודים והעדים יודעים שלא היה לו אצלו כלום, שהרי חייב עצמו, כמו שישתעבד הערב, וכזה הורו רוב הגאונים.

ג. שולחן ערוך חושן משפט הלכות הלואה סימן ס סעיף ו

המחייב עצמו בדבר שלא בא לעולם או שאינו מצוי אצלו, חייב, אף על גב דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, ה"מ כשהקנה לו בלשון מכר או בלשון מתנה, ואפילו כתב לו שעבוד על שדה או קבל אחריות על כל נכסיו, ואפילו נתן לו משכון, אינו כלום; אבל בלשון חיוב, כגון שאמר: הוו עלי עדים שאני מתחייב לפלוני בכך וכך, חייב (וכן הוציאו מבעה"ת שער ס"ד), והוא שקנו מידו.

ד. תוספות מסכת בבא מציעא דף עד עמוד א ד"ה הכא לאו

ור"ת בעצמו חזר בו והגיה בספר הישר גבי עובדא דשנים שהמרו זה את זה בפרק במה מדליקין (שבת דף לא.) שהקנו זה לזה דאי לא הקנו ליהדרו בהו ואף על גב דיש מקומות דקנו בלא קנין בדברים בעלמא כגון בסנהדרין (דף כד.) נאמן עלי אבא כו' דבאתן לך מחלוקת וכן (שם) דור לי בחיי ראשך דאין יכול לחזור בו התם דין הוא שיועיל כיון שיש להם תביעה זה

אלא מוכר בתנאי הוא כן העמידה הרי"ף ז"ל בהלכותיו בסוף פרק בית כור:

ה. רא"ש מסכת סנהדרין פרק ג סימן ד

והיכא דקביל עליה קרוב או פסול כבי תרי חזינא ליה לגאון דקאמר אפלו קנו מיניה מצי הדר ביה. דקנין בטעות הוא. דרחמנא אמר על פי שנים עדים ורבואתא אחריני אמרו דלא מצי הדר ביה דאין אחר קנין כלום וכוותיהו מסתברא דהא אפילו קביל עליה לבעל דיניה כבי תרי וקנו מיניה לאו מצי הדר ביה כדאמר בפרק שבועות הדיינין (דף מ"ב ע"א) מהימנת עלי כבי תרי כל אימת דאמר לא פרענא וכו'. והראיה שהביא רב אלפס ז"ל אינה ראייה לפי הטעם שתלה הטעם בקנין טעות ההיא דשבועות אפילו קנין לא בעי אלא כיון שקבל עליו הלואה שיהא המלוה נאמן לומר שלא נפרע [סגין] ואפילו עדים מעידים שפרעו הרי האמינו עליו ופסול כל העדים המכחישים דבריו וכל תנאי שבממון קיים. כאדם האומר אל תפרעני אלא בפני פלוני ופלוני שאין צריך קנין אלא קבלה:

ט. תלמוד בבלי מסכת קידושין דף יט עמוד ב

תניא אידך: המוכר את בתו, ופסק על מנת שלא לייעד - נתקיים התנאי, דברי ר"מ; וחכ"א: אם רצה לייעד - מייעד, מפני שהתנה על מה שכתוב בתורה, וכל המתנה על מה שכתוב בתורה - תנאו בטל. ולר"מ תנאו קיים? והתניא: האומר לאשה הרי את מקודשת לי ע"מ שאין לך עלי שאר כסות ועונה - ה"ז מקודשת ותנאו בטל, דברי ר"מ; רבי יהודה אומר: בדבר שבממון תנאו קיים! אמר חזקיה: שאני הכא, דאמר קרא: לאמה, פעמים שאינו מוכרה אלא לאמה בלבד.

י. חדושי הרשב"א מסכת כתובות דף נו עמוד א

הרי זו מקודשת ותנאו בטל. ואף על גב דעל מנת קאמר לה כיון דמתנה על הכתוב לאו בדוקא קא מתנה ואינו אלא כמפליגה בדברים, ור' יהודה דאמר בדבר שבממון תנאו קיים לאו למימרא דסבר דמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו קיים דהא קיי"ל כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל וקיי"ל נמי כר' יהודה דאמר בדבר של ממון תנאו קיים, אלא דר' מאיר סבר דעל מנת שאין לך עלי דין שאר וכסות קאמר וע"כ יש לה עליו דין שאר וכסות דהכתוב חייבו וכן באומר על מנת שאין לך עלי אונאה כאומר שאין לך עלי דין אונאה, ור' יהודה סבר דלאו דין שאר ודין אונאה קאמר אלא מחילת ממון יש כאן כלומר שתמחול לי ממון האונאה שיש לך עלי או שתמחול לי ממון השאר והכסות שיש לך עלי וממון ניתן הוא למחילה, והרי זה כאומר לחבירו קרע את כסותי והפטר דמחילת ממון יש כאן וקיים, אבל אלו אמר לו קרע את כסותי על מנת שאין לך עלי דין נזקין תנאו בטל דעל כרחו הכתוב רמא עליה דין נזק, זהו דרכן של רבותינו בעלי התוספות ז"ל שכתבו במסכת גיטין (פ"ד א'), והיינו נמי דבממון דוקא תנאו קיים מפני שניתן למחילה אבל דבר שאינו של ממון כגון עונה

דצערא דגופא הוא ולא ניתן למחילה אינו מחול ולא התנה עמה אלא להפליגה בדברים

יא. חדושי הרמב"ן מסכת בבא בתרא דף קכו עמוד ב

ואף על גב דהכא גבי שאר כסות ועונה בידה למחול, כיון דאמר לה על מנת כמאן דאמר לה ע"מ שלא אתחייב לך שאר כסות ועונה דמי והא חייב לה, אבל על מנת שתמחיל לי שאר כסות ועונה תנאו קיים, ודמי למאי דאמרין (מכות ג' ב') בעל מנת שלא תשטמונו שביעית דמפליגין בגמרא בין אמר ע"מ שלא תשטמונו שביעית ובין שלא תשטמונו בשביעית, ור"מ סבר על מנת שאין לך עלי לאו כלום הוא אלא א"כ ימחול לו ולא כל כמיניה שלא יתחייב לו, ור' יהודה סבר בידו לומר שלא יתחייב לו שהרי מוחל ובדבר של ממון יכול הוא למחול שלא אמרה תורה שיתחייב אלא ברצונו של זה, אבל בדבר שאינו של ממון לא שהרי הן עיקר נשואין של תורה ואינן לחצאין.

יב. רמב"ם הלכות מלוה ולוה פרק יח הלכה ב

אין כל הדברים אמורין אלא בקרקע אבל המטלטלין אין עליהן אחריות אפילו מטלטלין שהיו לו בעת שלוה שמכרן לשעתו אין בעל חוב טורף אותן, הקנה לבעל חובו כל המטלטלין על גב קרקע שיש לו להיותו נפרע מן הכל הרי זה טורף מאותן המטלטלין והוא שיכתוב לו בשטר חובו שהקניתי לך מטלטלין שיש לי על גב הקרקע שיש לי שלא כאסמכתא ושלא כטופסי השטרות, וכן אם כתב שכל נכסים שאני עתיד לקנות בין קרקעות בין מטלטלין הרי הן משועבדים לך להפרע מהן והמטלטלין קנויין לך על גב הקרקעות להפרע מהן שלא כאסמכתא ושלא כטופסי השטרות ה"ז טורף אף מן המטלטלין שקנה הלואה לאחר שלוה שכל תנאי שבממון קיים.

יג. רמב"ם הלכות שכירות פרק ב הלכה ט

מתנה שומר חנם להיות פטור משבועה והשואל להיות פטור מלשלם, וכן מתנה בעל הפקדון על ש"ח או נושא שכר ושוכר להיות חייבין בכל כשואל, שכל תנאי בממון או בשבועות של ממון קיים וא"צ קניין ולא עדים.

יד. ראבי"ה חלק א - שאלות ותשובות סימן קנא

תו אני מסתפק אם מקבלים בעלי דינים עליהם לדונם בלילה אם מדמינן לה למקבל קרובים או לפסולים, או דילמא התם נהי דפסולים להאי כשרים לאינש אחרינא, אבל לילה לא חזי לדין לשום אדם. גם אין נראה לי לדמותה להך דראש השנה דמוקי לה כגון שראוהו בלילה ולהיהא דגרסינן שלשה שנכנסו לבקר את החולה וכו' דמסיימין בה אבל בלילה כותבים ואין עושים דין: וגם לא ידעתי אם מקבל לקרובים או לפסולים אמאי לא הוה כמתנה על מה שכתוב בתורה, דמאי שנא משאר כסות ועונה, דאע"ג דמדעת שניהם היא:

טו. תלמוד בבלי מסכת יבמות דף קא עמוד ב

רב שמואל בר יהודה הוה קאי קמיה דרב יהודה, אמר ליה: סק תא לזירא דקני לאצטרופי בי חמשה, לפרסומי מילתא; אמר ליה, תנינא: בישראל - בב"ד ישראל ולא בב"ד של גרים, ואנא גר אנא.

טז. תוספות מסכת נדה דף מט עמוד ב ד"ה חדא לאתיי

וא"ת ב'פ' מצות חליצה (יבמות דף קא:) דא"ל רב שמואל בר יהודה לרב יהודה תנינן בב"ד של ישראל ולא בב"ד של גרים ורגיל ר"ת לומר דאותו רב שמואל היינו בנו של רב יהודה הינדואה דאמר בפ"ק דקידושין (דף כב:) דגר שאין לו יורשין הוה ונתגייר הוא ובנו וכן משמע הלשון דקאמר ואנא גר אנא משמע דהוא עצמו נתגייר וכיון דלא היתה אמו מישראל לשאר דינין נמי מיפסיל ואמאי הוצרך להביא קרא דחליצה וגם רב יהודה היאך בררו לדיין וי"ל דקבלו עליהם החולץ והחולצת דבדיני ממונות הוי כשר ולחליצה מיפסיל כדאמר התם אי נמי התם לחליצת גרים מיירי ואין להאריך כאן יותר.

יז. תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף קכו עמוד ב

שלח ליה ר' אבא לרב יוסף בר חמא: האומר לחבירו עבדי גנבת, והוא אומר לא גנבתי, מה טיבו אצלך? אתה מכרתו לי, אתה נתת לי במתנה, רצונך השבע וטול, ונשבע - אינו יכול לחזור בו. מאי קא משמע לך? תנינא: אמר לו נאמן עלי אבא, נאמן עלי אביך, נאמנן עלי שלשה רועי בקר - רבי מאיר אומר: יכול לחזור בו, וחכמים אומרים: אינו יכול לחזור בו! הא קא משמע לך, דבאתן לך מחלוקת, והלכה כדברי חכמים.

יח. רשב"ם מסכת בבא בתרא דף קכח עמוד א ד"ה אינו יכול

אינו יכול - זה המחזיק לחזור בו ולומר משטה הייתי כך שהרי פטור הייתי וגם לא נתייבט לי שבועה כדי לישבע וליטול דאין אדם נשבע ונטול ולא הקניתי לך בקנין לתת לך העבד אם תשבע עליו אלא כיון דעל פיו נשבע ובצוואתו צריך לתת לו העבד דכיון דהטיל עליו שבועה הא הימניה בשבועה וכמאן דאודי ליה שהוא עבדו של זה הנשבע דמי והאי דנקט עבדי גנבת רבואת נקט דלא מביעיא שאר מטלטלין שהנתבע חייב שבועה כדי שלא ישלם והוא הופכה על שכנגדו דלא מצי הדר ביה ולמימר אשבע אני ואפטר אלא אפי' עבדים דלא שייכא בהו שבועה כלל אפ"ה כיון דהשביעו לא מצי הדר ביה.

יט. יד רמ"ה מסכת בבא בתרא דף יג עמוד ב

ולא דמי לנאמן עלי אבא דלאחר גמר דין אינו יכול לחזור בו, דהתם כולה מילתא לזכותיה דנתבע קאתי וכיון דאמר תובע נאמן עלי אבא או אביך ולא הדר ביה קודם גמר דין הימניה עילויה כחד כשר וכמאן דאודי ליה לנתבע בההיא סהדותא דמי. אבל הכא כולה מילתא בין גבי גוד בין גבי אגוד זכותא דאית ליה לתובע גבי נתבע היא למעבד ליה חדא מתרתי מילי אימת דבעי תבע לה ואימת דבעי שביק לה.

כו. תלמוד בבלי מסכת נדרים דף כז עמוד א

גמ'. ההוא גברא דאתפס זכוותא בבי דינא, ואמר: אי לא אתינא עד תלתין יומין ליבטלון הני זכוותאי, איתניס ולא אתא, אמר רב הונא: בטיל זכוותיה. אמר ליה רבא: אנוס הוא, ואנוס רחמנא פטריה, דכתיב: ולנערה לא תעשה דבר! וכו'.

כא. הר"ן מסכת נדרים דף כז עמוד ב

אלא ודאי מתחלה כך התנה אם לא נתתי לך השאר מכאן ועד שלשים יום לא יהא המעות אלו פרעון אלא מתנה ואפ"ה רבי יהודה אומר לא יתן אלמא אסמכתא אפילו גבי מתנה ומחילה לא קניא אלא ה"פ שאני הכא דאמר ליבטלן זכותאי כלומר שהוא מודה שאם לא בא לאותו זמן שראיותיו בטלות כלומר שהם שקר.

כב. תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף עה עמוד א

איתמר: מודה בקנס ואח"כ באו עדים - רב אמר: פטור, ושמואל אמר: חייב. אמר רבא בר אהילאי: מאי טעמא דרב? אם המצא בעדים תמצא בדיונין, פרט למרשיע את עצמו; למה ליי מאשר ירשיעון נפקא! אלא ש"מ: מודה בקנס ואח"כ באו עדים - פטור.

כג. רמב"ם הלכות יבום וחליצה פרק ג הלכה ד

מי שזינה עם אשה בין פנויה בין אשת איש ונתעברה ואמרה זה העובר ממנו הוא ואפילו הוא מודה לה אף על פי שהוא בנו לענין ירושה הרי זה ספק לענין יבום, כשם שזינת עמו כך זינת עם אחר ומאין יודע הדבר שזה בנו ודאי והרי אין לו חזקה אלא לעולם ספק הוא ולהחמיר דנין בו וחולצת ולא מתיבמת.

כד. שו"ת הרא"ש כלל פב סימן א

ורבינו משה כתב בספרו וזה לשונו מי שזנה עם אשה בין פנויה בין אשת איש ונתעברה ואמר זה עובר ממני ואפילו היא מודה לו אף על פי שהוא בנו לענין ירושה הרי זה ספק לענין יבום. כשזנתה כשם שזנתה עמו כך זנתה עם אחר ומאין יודע הדבר שזה בנו והרי אין לו חזקה אלא ספק הוא ולהחמיר דנין בו חולצת ולא מתיבמת. ודבריו תמוהין מאחר שקוריהו ספק למה כותב שהוא יורשו ומוציא הממון מחזקת יורשין הודאין, ואי משום מגו קאמר דאי בעי יהיב ליה כל ממנויה חדא דהא ברירנא לעיל דלא שייך הכא מגו ועוד אי משום מגו מהימנת ליה לענין ירושה נהמנה נמי לפטרה מן החליצה במגו דאי בעי פטר לה בגט, ואי משום דנאמנות דאב קאמר שהוא יורשו כרבי יהודה ולא משום מגו אם כן לענין חליצה נמי יהא נאמן, כדתנן בפרק יש נוחלין (קלד) האומר זה בני וקאמר בגמרא למאי הלכתא אמר רב יהודה אמר שמואל ליורשו ולפטור את אשתו מן היבום ולא קתני ולאסור את אשתו להתיבם.

כה. שולחן ערוך אבן העזר הלכות פריה ורביה סימן ו סעיף יג

אשת כהן שאמרה לבעלה: נאנסתי, אף על פי שהיא מותרת לבעלה כמו שנתבאר, הרי היא אסורה לכל כהן שבעולם אחר שימות בעלה, שהרי הודית שהיתה זונה, שאסרה עצמה ונעשית כחתיכה דאיסורא.

כו. בית שמואל סימן ו ס"ק כז

שאסרה עצמה. נראה אם נשאת לכהן בניה כשירים דאינה נאמנת לפסול בני' דוקא לאב נתן התורה נאמנות ולא לאם ואם האב אומר דמאמין לדבריה יכול לעשות לבניו חללים כמו שנאמן לו' בן גרושה היא.

כז. תלמוד בבלי מסכת כתובות דף ט עמוד א

האומר פתח פתוח מצאתי - נאמן לאוסרה עליו. ואמאי? ספק ספיקא הוא, ספק תחתיו ספק אין תחתיו, ואם תמצא לומר תחתיו, ספק באונס ספק ברצון! לא צריכא, באשת כהן. ואיבעית אימא: באשת ישראל, וכגון דקביל בה אבוה קידושין פחותה מבית ג' שנים ויום אחד. מאי קמ"ל? תנינא: האומר לאשה קדשתך, והיא אומרת לא קדשתי - היא מותרת בקרוביו והוא אסור בקרובותיה! מהו דתימא, התם דודאי קים ליה, אבל הכא מיקם הוא דלא קים ליה, קמ"ל.

כח. שיטה מקובצת מסכת כתובות דף ט עמוד א

ודע דלהכי ס"ל לרש"י דאינו נאמן להפסידה כתובתה לר' אלעזר משום דכיון דאתא לאשמועינן דנאמן לאוסרה עליו אלמא דלא קים ליה וכדפריך תלמודא מאי קמ"ל תנינא האומר לאשה קדשתיך כו' ומשני מהו דתימא התם דודאי קים ליה אבל הכא מיקם הוא דלא קים ליה וס"ל לרש"י דבשלמא לאוסרה עליו אף על גב דלא קים ליה מהימן לשווייה ליה חתיכה דאיסורא אבל להפסידה כתובתה לא מהימן אלא בטענה ברורה לו ושמואל סבירא ליה דטענת פ"פ טענה ברורה היא וקים ליה שפיר ולהכי מהימן אפילו להפסידה כתובתה.

כט. שו"ת הרשב"א חלק ג סימן תלח

שאלת ראובן נתמנה סופר על הקהל ולפעמי' מזמין עדים עמו שמעון ופעמים לוי או אחרים, ועד שלא הספיק הסופר לכתוב ולחתום הלך העד האחד שהזמין עמו לבית עולמו. ומפני שראו הקהל שהגיע היזק גדול להם בפטירת העד השני הסכימה דעתם וקנו בקנס סך גדול למלך ובכח החרם שאם יפטר העד השני קודם שיחתום בחותם ידיו שתהא חתימת הסופר קיימת כחתימת שני העדים ולא יהא כח בשום אדם לערער בזה שום ערעור בכח חרם ובכח הקנס. וראובן שנתמנה סופר ברצון הברורים והקהל והתקנה הסכים לעשות לשון מחודש בכל השטרות שיעשו על דרך התקנה הנזכר. וכו' **תשובה** מה שתקנו הקהל הרשו' בידם דכל דבר שבממון יכולים הצבור לקבל על עצמם להחמיר או להקל. שהרי שנינו

בפרק זה בורר אמר לו נאמן עלי אביך ר' מאיר אומר יכול לחזור בו וחכמים אומרים אינו יכול, היה חייב שבועה אמר לו דור לי בחיי ראשך ר' מאיר אומר יכול לחזור בו וחכמים אומרים אינו יכול. ועד כאן לא פליגי אלא באם יכל לחזור בו אם לא, אבל אם לא חזר בו עד לאחר גמר דין כולי עלמא מודו דדבריו קיימים. וכ"ש קהל שקבלו ועשו תקנות מה שיראה בעיניהם שהוא מקובל להם, וכל צבור וצבור מקומם כגאונים לכל ישראל שתקנו כמה תקנות לכל וקיימום כל ישראל כמטלטלי דיתמי דמדינא לא משתעבדי והם תקנו לגבות מהן, וכמה תקנות אחרות.

ועוד תדע דאפי' יחיד שקיבל עליו בעל דינו בבי תרי אין יכול לחזור דאמר' בשבועות ההוא דאמר לחברי' מהימנת עלי כבי תרי כל אימת דאמרת לא פרענא ופרעי' באפי תרי חייב דהא הימני' ואפי' לר"מ דאמר מתנה עמש"ב תנאו בטל וכת' על פי שנים עדים יקום דבר בהא מודה כדתנן בההיא דלעיל והפרש יש בין זה לאומר לאשה ע"מ שאין לך עלי שאר כסות ועונה ולאומר לחבירו ע"מ שאין לך עלי אונאה ואין זה מקום אריכות.

ל. שו"ת מהרי"ק סימן קפא

שהרי כתב הרשב"א בתשובה שאלה וז"ל ובתוספתא תניא רשאין בני העיר לומר כל מי שיראה אצל פלוני ופלוני יתן כך וכך וכל מי שיראה אצל המלכות יהא נותן כך וכך ורשאין לעשות קיצתן ורשאין הצמרים והצבעים לומר כל מקח שיבא לעיר נהיה כולנו שותפין כו'. ורשאין החמרים וכו'. עד ומכאן נלמד שכל תנאי וכל קצבה שרוצין לעשות אפילו בעלי האומנות בממון רשאין וקיים כל שהסכימו בעלי אומנות בעיר כהצבעים וטבחים וחמרים ואומנים וכ"ש בני העיר. ועוד שהרי שנינו נאמן עלי אבא נאמן עלי אביך חכמים אומרים אינו יכול לחזור ואביו נמי מן הדין כמי שאינו הוא ואפ"ה אינו יכול לחזור בו ואף על גב דהתם קודם גמר דין יכול לחזור בו הסכמת הרבים יפה שאין היחיד יכול לבטלה עכ"ל הרשב"א והרי לך דס"ל דהיכא שרבים הסכימו אפילו אינם כל בני העיר אלא שהן כל בני האומנות שבאותו העיר שהסכמתו קיימת בלא שום קנין מדמייתי מההיא דנאמן עלי אבא או אביך והתם פשיט' דבלא קנין מיירי מדפליג ר"מ התם וזה פשוט ואפ"ה קאמר דאע"ג דהתם יכול לחזור קודם גמר דין מיהא הסכמת הרבים יפה עד כי אין היחיד יכול לבטלה ואין יכול לחזור בו כי התם.

לא. ש"ך חושן משפט סימן כב ס"ק א

כתב הגהת אשר"י פרק זה בורר [סימן ה'] וז"ל, כולה מתני' מיירי שקיבל עליו אבא ואביך ודור לי בחיי ראשך, וגם קיבל עליו קרוב או פסול היינו כשקיבל עליו בב"ד, דאי חוץ לב"ד ולא קנו מיניה אפילו לאחר גמר דין חוזר לכו"ע, מא"ז עכ"ל. אבל הנ"י פרק יש נוחלין [נ"י ע"ב מדפי הרי"ף ד"ה שלח] כתב דמיירי שלא קיבל בפני ב"ד, אבל קיבל בפני ב"ד קרוב או פסול, אפילו קודם גמר דין אינו יכול לחזור, וכן בדור לי בחיי

ראשך כשקיבל שלא בפני ב"ד ונשבע זה כמו שא"ל, אינו יכול לחזור בו, אבל א"ל כן בפני ב"ד מיד כשקיבל הלה לישבע ה"ל כאילו ציוו לו ב"ד כן, עכ"ד, וע"ש.

לב. שו"ת מהר"י מינץ סימן ו

ואין להקשות איך שייך להשביע אשה שבוע' העדות להעיד כיון שפסול' להעיד. ויש לומר כיון דמנהג פשוט הוא שנאמנות על ככה ולכך באות והובאות שמה שפיר קרוי עדות ומנהג כי האי עוקר הלכ' שהרי האמינו הנשים על כך והוי כאלו קבלו לעדות עליו ותניא בתוספתא נאמן עלי אבא נאמן עלי אביך כו' עד וחכמים אומרי' לאחר גמר דין אינו יכול לחזור בו ופסק מהר"מ דגביית העדות הוי גמר דין ואינו יכול לחזור בו.

לג. תלמוד בבלי מסכת שבועות דף לה עמוד א

אמר לשנים משביע אני עליכם איש פלוני ופלוני שאם אתם יודעין לי עדות שתבואו ותעידוני, שבועה שאין אנו יודעין לך עדות, והם יודעין לו עדות עד מפי עד, או שהיה אחד מהן קרוב או פסול - הרי אלו פטורין.

לד. ר"ן (על הרי"ף) מסכת שבועות דף טו עמוד ב

מתני' והם יודעין לו עדות עד מפי עד. הקשה הרמב"ן ז"ל למה לי למיתני הכי פשיטא דאי משום קרובים או פסולין הא תנן ברישא דמתני' דאינה נוהגת בהן ואי משום עד מפי עד דקמ"ל דפסול פשיטא והא קתני לה בסנהדרין [דף כט. ודף לז א] בהדיא ותירץ דאתא לאשמועינן [שאפילו] האמינן הנתבע על עצמו שאם יבאו ויעידו [יתן] אפ"ה פטורין כיון שמן הדין אינם נאמנים וכענין שאמרו בירושלמי דגרסינן התם עד אחד שאמרו לו הרי את מקובל עלינו כשנים יכול יהא חייב ת"ל והוא עד או ראה את הכשר להעיד עדות ממון יצא אחד שאינו כשר להעיד עדות ממון:

לה. שולחן ערוך חושן משפט הלכות דיינים סימן כב סעיף ב

אם קבל עליו עדות עובד כוכבים, כמי שקיבל עליו עדות אחד מהפסולים. אבל אם קבל עליו עובד כוכבים לדיין, אפילו קנו מיניה, אין הקנין כלום, ואסור לידון לפניו.